

अध्याय २० वा.

श्रीगणेशायनमः । श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥

श्रीकुलदेवतायैनमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥

श्रीसद्गुरुसाईनाथायनमः

ॐ नमोजी गुरु मानससरा । प्रसादवाक्य मुक्ताकरा ॥

अनन्यभक्त मराळ निकरा । चरणीं थारा तुजपाशीं ॥ १ ॥

सदाश्रया महा उदारा । घालूनि प्रसाद मुक्तचारा ॥

देऊनि निज विश्रांती आसरा । येरझारा चुकविसी ॥ २ ॥

काय तो साई सिद्धाश्रम । दर्शनं निवे संसारश्रम ॥

निकटवर्ती भवभ्रम । दवडी अविश्रम सहवासें ॥ ३ ॥

साई मूळ निराकार । भक्तकाजालागीं साकार ॥

करोनि माया नटीचा स्वीकार ॥ खेळला साचार नट जैसा ॥ ४ ॥

ऐसिया साईस आणूं ध्यानीं । क्षणभर जाऊं शिरडि स्थानीं ॥

दोन प्रहरच्या आरती मागुनी । लक्ष लावूनि पाहूंया ॥ ५ ॥

माध्यान्ही आरतीपाठी । येऊनि मशीदीच्या काठीं ॥

महाराज अति कृपादृष्टी । उदी वाटीत भक्तांस ॥ ६ ॥

भक्तही प्रेमळ उठाउठी । घालीत समचरणीं मिठी ।

उभ्यानें मुख न्याहाळितां दृष्टी । भोगीत वृष्टी उदीचा ॥ ७ ॥

बाबाही भरभरोनि मुष्टी । घालीत भक्तांच्या करसंपुटीं ॥

अंगुष्ठें लावीत त्यांच्या लळाटीं । प्रेम पोटीं अनिवार ॥ ८ ॥

जा भाऊ जा जेवावयास । जा आण्णा जा तूं खा सुग्रास ॥
 जा अवघे जा निजस्थानास । प्रत्येकास वदत ते ॥ ९ ॥
 आतां जरी तें पाहूं न मिळे । परि ते सर्व गत सोहळे ॥
 शिरडीस त्या त्या स्थानीं त्या त्या वेळे । दृढ ध्यानबळें दिसतात ॥१०॥
 असो ऐसें करून ध्यान ॥ अंगुष्ठापासून मुखावलोकन ॥
 प्रेमें घालूनि लोटांगण । कथानुसंधान चालवूं ॥ ११ ॥
 गताध्यायाचिया अंतीं । कथिलें होतें श्रोतयांप्रतीं ॥
 कीं बाबांहीं मोलकरिणी हातीं । अर्थ श्रुतीचा उकलविला ॥ १२ ॥
 ईशावास्य भावार्थ बोधिनी । आरंभिली होती गणुदासांनीं ॥
 आशंका उपजतांच सद्गुरुचरणीं । घातली नेऊन शिडीस ॥ १३ ॥
 बाबा तें वदले जें वचन । तुझ्या या शंकेचें निवारण ॥
 करील काकाच्या घरची मोलकरीण । जाशील परतोन ते समयीं ॥१४॥
 तेंच कीं सांप्रत कथानुसंधान । आतां येथून चालवूं आपण ॥
 श्रोतीं होईजे दत्तावधान । होईल श्रवण अविकळ ॥ १५ ॥
 संकृत भाषानभिज्ञार्थ । ईशावास्योपनिषदर्थ
 ओवीद्वारा पदपदार्थ । संकलितार्थ विवरावा ॥ १६ ॥
 ऐसी आस्था धरोनि मनीं । ईशावास्य भावार्थबोधिनी ॥
 प्राकृत भाषा सुगम साधनीं । गणुदासांनीं आरंभिली ॥ १७ ॥
 गूढार्थ प्रचुर हें उपनिषद । भाषांतर झालें पदप्रपद ॥
 विना अंतर्गत रहस्य बोध । होई न आनंद मनातें ॥ १८ ॥
 चहूं वेदांचें जें सार । तेंच उपनिषदांचें भांडार ॥
 हरि गुरुकृपा नसलियावर । अतिदुस्तर गाठावया ॥ १९ ॥
 म्हणेल कोणी मी सज्ञान । अपुल्या मतें करोनि यत्न ॥
 करीन उपनिषदांचें आकलन । प्रतिपादन यथार्थ ॥ २० ॥

तरी तें कल्पांतीही न घडे । हेतो गुरुकृपा नसतां सांकडे ॥
 गुप्तप्रमेय हातीं न चढे । मार्गीं अवघडे पदोपदीं ॥ २१ ॥
 तेंच जो गुरुपदीं जडे । त्या नाहीं अणुमात्र सांकडे ॥
 त्याचिया दृष्टीपुढें । आपाप उघडे गूढार्थ ॥ २२ ॥
 आत्मज्ञानाचें हें शास्त्र । जन्ममरणोच्छेदक शस्त्र ॥
 जे निरभिमान निःसंगमात्र । तेच सत्पात्र विवेचना ॥ २३ ॥
 ऐसीयांची कास धरितां । क्षणांत उपजे अर्थबोधकता ॥
 बुद्धीची जाई प्रतिबद्धकता । होय विशदता गूढार्थीं ॥ २४ ॥
 ईशावास्य प्राकृतीं आणितां । दासगणूची हेच अवस्था ॥
 परी साईनाथें कृपा करितां । तद्गुर्मता विरौली ॥ २५ ॥
 गीर्वाण भाषेंचें अल्पज्ञान । तत्रापि आचार्य विद्यारण्य ॥
 बंदून साईबाबांचे चरण । ओवी लेखन आदरिलें ॥ २६ ॥
 गणुदास वाणी दुग्धधारा । प्रसाद साईचा त्यांत शर्करा ॥
 तेथील माधुर्य परंपरा । क्षणैक आदराजी श्रोते ॥ २७ ॥
 असो हें बोधिनी^१ दिग्दर्शन । हृद्गतार्था करा मूलावलोकन ॥
 या मत्कथेचें अनुसंधान । आहे कीं आन अवधारा ॥ २८ ॥
 निजभक्त करितां ग्रंथावलोकन । आढळे जंघीं दुर्बोध वचन ॥
 महाराज करिती समाधान । बोलल्यावीण कैसेपा ॥ २९ ॥
 हाच या कथेचा हेत । श्रोत्यां व्हावा तात्पर्ये विदित ॥
 इतुकेंच माझें मनोगत । दत्तचित्त परिसाजी ॥ ३० ॥
 ओवीबद्ध टीका केली । विद्वज्जनांस मान्य झाली ॥
 गणुदासांची मनीषा फिटली । आशंका राहिली पै एक ॥ ३१ ॥

१ त्याचा अवघडपणा. २ नाहीसी झाली. ३ भावार्थबोधिनी. ४ या
 भावार्थबोधिनीचें हृद्गत म्हणजे मर्म जाणावयास. ५ मूळग्रंथाचें अवलोकन,
 ६ जेव्हां.

मांडिली ती पंडितांसमोर । ऊहापोह केला थोर ॥
 परी होईना समाधानपर । शंका निर्धार कोणाही ॥ ३२ ॥
 इतुक्यांत शिरडीस कांहीं कारणें । दासगणूचें घडलें जाणें ॥
 आशंकेचें निवारण होणें । सहजपणें झालें कीं ॥ ३३ ॥
 वेऊं गेले साईचें दर्शन । मस्तकीं धरिले श्रीचे चरण ॥
 करुनियां साष्टांग वंदन । सुख संपन्न जाहले ॥ ३४ ॥
 संत कृपेचें अवलोकन । संत मुखीचें मधुरवचन ॥
 संताचें तें सुहास्य वदन । कृतकल्याण भक्तगण ॥ ३५ ॥
 केवळ संतांचें दर्शन । करी सकल दोषांचें क्षालन ॥
 जयांसी त्यांचें नित्य सन्निधान ॥ काय तें पुण्य वर्णाचें ॥ ३६ ॥
 कां गणू कोठून आगमन ॥ पुसती बाबा वर्तमान ॥
 कुशल आहे ना समाधान । चित्त प्रसन्न सर्वदा ॥ ३७ ॥
 गणुदास देती प्रत्युत्तर । असतां अपुलें कृपाछत्र ॥
 किमर्थ व्हावें म्या खिन्नांतर । आनंदनिर्भर असें मी ॥ ३८ ॥
 आपणही हें सर्व जाणतां । लोकोपचारार्थ प्रश्न करितां ॥
 मीही जाणून आहे चित्ता । कुशलवृत्ता कां पुसतां ॥ ३९ ॥
 स्वयें मजकरवी आरंभ करवितां । पुढें तो रंगारूपास येतां ॥
 मध्येंच ऐसी मेख मारितां । कोणाही उकलितां उकलेना ॥ ४० ॥
 ऐसें परस्पर चाललें भाषण । करीत गणुदास पादसंवाहन ॥
 ईशावास्य भावार्थबंधन । संबधें प्रश्न पूसिला ॥ ४१ ॥
 ईशावास्य भावार्थबोधिनी । लिहूं जातां अडखळे लेखणी ॥
 शंका कुशंका राहती मनीं । बाबा त्या उकलूनि सांगाव्या ॥ ४२ ॥
 साद्यंत घडला जो जो प्रकार । केला बाबांच्या पायीं सादर ॥
 आशंका ही दुर्निवार । मांडिली समोर बाबांच्या ॥ ४३ ॥

गणुदास विनवी साईनाथा ॥ माझे ग्रंथपरिश्रम वृथा ॥
 ही या इशावास्याची कथा । आपण सर्वथा जाणतां ॥ ४४ ॥
 आशंका दूर झाल्याविना । ग्रंथाचा या उकल पटेना ॥
 महाराज देती आशिर्वचना । प्रसन्न मना असे तू ॥ ४५ ॥
 कायरे यांत आहे कठिण । जातां आलिया स्थळीं परतोन ॥
 त्या काकाची मोलकरीण । शंका निवारण करील कीं ॥ ४६ ॥
 काका ते भाऊसाहेब दीक्षित । बाबांचे एक प्रेमळ भक्त ॥
 कायावाचामनें सतत । गुरुसेवानिरत सर्वदा ॥ ४७ ॥
 प्रख्यात मुंबापुरी नगरी । तेथून अल्प अंतरावरी ॥
 पारलें नाम ग्रामाभीतरीं । राहती हरीभाऊ हे ॥ ४८ ॥
 खरें नांव त्यांचें हरी । आईबापें ठेविलें घरीं ॥
 जन म्हणती भाऊसाहेब जरी । बाबांचें परी तिसरेंच ॥ ४९ ॥
 महाजनीस बडे काका । निमोणकरां महातारे काका ॥
 भाऊसाहेबांस लंगडे काका । बंब्या काकाही म्हणती ते ॥ ५० ॥
 आईबापें ठेवितो एक । राशीचें तें असतें आणिक ॥
 टोपण नांवेंहीं मारिती हाक । रीती ही अनेकपरीची ॥ ५१ ॥
 महाराज ठेवितां नामें निराळीं । तीच मग चालती वेळोवेळीं ॥
 जाणो तीच मग बिरुदावळी । प्रेम समेळीं धरिजेती ॥ ५२ ॥
 कधीं भिक्षु कधीं काका । बाबांनीं पाडिला हाची शिक्का ॥
 त्याच नामें शिरडींत लोकां । प्रसिद्ध काका जाहले ॥ ५३ ॥
 आश्चर्य वाटलें गणुदासा । आश्चर्य सकळांचे मानसा ॥
 काय काकांची मोलकरीण ऐसा । उलगडा कैसा करणार ॥ ५४ ॥

मोलकरीण ती मोलकरीण । काय तीचें असावें शिक्षण ॥
 ती काय ऐसी विचक्षण । वाटें विलक्षण हें सारें ॥ ५५ ॥
 कोठें श्रुतींची अर्थव्युत्पत्ती । कोठें मोलकरणीची मती ॥
 महाराज ही तों थट्टा करिती । जन वदती एणें परी ॥ ५६ ॥
 महाराज केवळ विनोद करिती । ऐसैच वाटलें सर्वां चित्तीं ॥
 परी बाबांच्या विनोदोक्ति । सत्यचि गमती गणुदासा ॥ ५७ ॥
 परिसूनि त्या साईच्या बोला । साई बोलले अवलीला ॥
 सकृद्दर्शनीं वाटलें जनाला । दासगणूला तें सत्य ॥ ५८ ॥
 साई बोलले अवलीला । परी बोलामाजील लीला ॥
 सदासर्वदा पहावयाला । आतुर झाला जनलोक ॥ ५९ ॥
 असो वा नसो विनोद वाणी । कदां न ती होणें निष्कारणीं ॥
 बाबांच्या एकेका अक्षरागणीं । असती खाणी अर्थाच्या ॥ ६० ॥
 बाबा जें जें वाचे वदत । बोल नव्हत तें ब्रह्मलिखित ॥
 एकही अक्षर न होई व्यर्थ । साधील कार्यार्थ वेळेवर ॥ ६१ ॥
 ही दृढभावना दासगणूची । असो कैसीही ती इतरांची ॥
 निष्ठा जेथें जैसी जयाची । फळ त्यासीं तैसेच ॥ ६२ ॥
 जैसी भावना तैसें फळ । जैसा विश्वास तैसें बळ ॥
 अंतःकरण जैसें प्रेमळ । बोधही निर्मळ तैसाच ॥ ६३ ॥
 ज्ञानियांचा शिरोमणी । मिथ्या नव्हे त्याची वाणी ॥
 निजभक्ताची पुरवावी मागणी । ब्रीद हें चरणीं बांधिलें ॥ ६४ ॥
 गुरुवचन नव्हे अन्यथा । मन लावून परिसा ही कथा ॥
 हरेल सकल भवव्यथा । साधनपंथा लागाल ॥ ६५ ॥
 परतले गणुदास पारले ग्रामीं । काकासाहेब दीक्षिता धामीं ॥
 उत्कंठा काकांची मोलकरीण कामीं । पडते कैसी मी पाहीन ॥ ६६ ॥

१ उपनिषदाचा अर्थावबोध करण्याचे कामीं.

दुसरे दिवशीं प्रथम प्रहरीं । गणुदास असतां शेजेवरी ॥
साखरझोंपेच्या आनंदाभीतरीं । तें नवलपरी वर्तली ॥ ६७ ॥
कोणी एक कुणब्याची पोरी । गात होती मंजूळ स्वरीं ॥
खोंचली ती सुंदर लकेरी । जिव्हारीं गणुदासांच्या ॥ ६८ ॥
दीर्घ आलापयुक्त तें गान । जयांत मंजूळ पदबंधन ॥
परिसोनि तल्लीन झालें मन । लक्ष देऊन ऐकती ॥ ६९ ॥
खडबडून जागे झाले । गीतार्थबोधनीं लक्ष वेधलें ॥
सावचित्तचि ऐकत राहिले । प्रसन्न झाले अभ्यंतरीं ॥ ७० ॥
म्हणती ही आहे कोणाची पोर । गातसे गंभीर आणि सुस्वर ॥
ईशावास्याचें तें कोडें थोर । उकलिलें पार कीं ईनें ॥ ७१ ॥
असो हीच ती मोलकरीण । पाहूंती आहे कोण ॥
जीच्या असंस्कृत वाणीमधून । श्रुत्यर्थ खूण पटविली ॥ ७२ ॥
बाहेर जाऊनि जों पाहती । खरेंच कुणब्याची पोर होती ॥
ती काकाच्या मोरीवरती । घाशीत होती बासनें ॥ ७३ ॥
शोधांतीं कळली नवलपरी । होता तेव्हां दीक्षितांचे घरीं ॥
नाम्या गडी त्यांचे चाकरी । बहीण ही पोरी त्याची ॥ ७४ ॥
हीच ती काकांची मोलकरीण । गीतें या झालें शंका निवारण ॥
रेड्यामुखें वेद गायन । संतीं काय न केलें जी ॥ ७५ ॥
ऐसें तें पोरीचें गायन । झालें दासगणूचें समाधान ॥
बाबांच्या थट्टेचेंही महिमान । आलें कीं कळून सकळांतें ॥ ७६ ॥
कोणी म्हणती गणुदास । बसले होते देवपूजेस ॥
काकांचे येथें देवघरास । तदा या गीतास परिसिलें ॥ ७७ ॥
असो तें जैसें असेल तैसें । तात्पर्यार्थ एकचि असे ॥
महाराज निजभक्तां शिकविती कैसें । अनेक मिसें अवले

ठाईच बैसोनि मजला पुसा । उगीच कां रानोमाल गिवसा ॥
 परत्रितों मी तुमचा धिवसा । एवढा भरंवसा राखावा ॥ ७९ ॥
 असें मी भरलों सर्वाठारीं । मजवीण रिता टाव नाहीं ॥
 कुठेंही कसाही प्रगटें पाहीं । भावापारीं भक्तांच्या ॥ ८० ॥
 असो ती आठावरसांची पोर । कासेस एक फाटकें फटकर ॥
 परी नारंगी साडीचा बडिवार । गाई ती सुस्वर गीतांत ॥ ८१ ॥
 “ काय त्या साडीचा भरजर । काय त्या साडीचा कांठ सुंदर ॥
 काय मौजेचा तिचा पदर ” । यांतची ती चूर गातानां ॥ ८२ ॥
 खायाला मिळेना पोटभर ॥ चिंधी न वेढाया बोटभर ॥
 परी कोणाच्याही नारंगी साडीवर । हर्षनिर्भर ती दिमळी ॥ ८३ ॥
 पाहूनि तिचेची दैन्य स्थिती । आणि मनाची रंगेल वृत्ती ॥
 कींव उपजली गणुदासांपती । काय निवेदिती मोरेश्वरा ॥ ८४ ॥
 पहा हो हीचें अंग उघडें । द्या कीं तिला एकाद्रें लुगडें ॥
 रुजू होईल ईश्वराकडे । पुण्यही घडेल तुम्हातें ॥ ८५ ॥
 आधींच मोरेश्वर कृपामूर्ति । वरीं दासगणूची विनंती ॥
 सुंदर साडी खरेदी करिती । आनंदें अर्पिती पोरीतें ॥ ८६ ॥
 नित्य खाणारी जी कदन्न । तिला लाघावें पंचपक्वान्न ॥
 तेवीं ती मुलगी सुप्रसन्न । जाहली पाहूनि ती साडी ॥ ८७ ॥
 दुसरे दिसीं ती ल्याली साडी । फेरुं धरी ती खेळे फुगडी ।
 दिसली इतर पोरींवर कडी । मोठी आवडी साडीची ॥ ८८ ॥
 तीच पुढें दुसरे दिवशीं । साडी ठेवुनी पडदणीसी ॥
 गुंडाळी पूर्वील फटकुरासीं । परी ती हिरमुर्सा दिसेना ॥ ८९ ॥
 नाहीं ल्याली, केली जोगवण । तथापि तिचें पूर्वील दैन्य ॥
 गणुदासा भासे झालें विच्छिन्न । भावनेच्या भिन्नत्वे ॥ ९० ॥

१ रा. रा. मोरेश्वरराव विश्वनाथ प्रधान, २ गरगरा फिरणें.

३ सांठवणीचे सणगांत.

नवी साडी ठेविली सदनीं । जरीं आली फाटकें नेसूनि ॥
 तरी ती दिसेना खिन्न मनीं । नव्हती कीं उणीव साडीची ॥ ९१ ॥
 असमर्थपणें फाटकें लेणें । समर्थपणें ही तैसेंच करणें ॥
 या नांव दैन्य संपन्नपणें मिरवणें । भावनें गुणें सुखदुःख ॥ ९२ ॥
 हेंच तें गणुदासांचें कोडें । एणें परी जेव्हां उलगडे ॥
 ईशावास्याचें केणें सांपडे । ठायींच पडे अर्थबोध ॥ ९३ ॥
 ईशेंच^१ आच्छादिला जेथें सारा । हा अवघा ब्रह्माडांचा पसारा ॥
 तेथें त्यावीण उघडा थारा । कोण विचारा मानीया ॥ ९४ ॥
 तेंही^२ पूर्ण हेंही पूर्ण । पूर्णापासाव उड्डवले पूर्ण ॥
 पूर्णातूनि काढितां पूर्ण । राहिल पूर्णचि अवशेष ॥ ९५ ॥
 पोरीचें दैन्य ईश्वरी अंश । फटकूर साडी हेही तदंश ॥
 दाता देय दान हेंही अशेष । एकची ईश भरलेला ॥ ९६ ॥
 मी माझें हें पार दवडावें । निरभिमानत्वे सदा वर्तावें ॥
 त्यागपूर्वक भोग भोगावे । अभिलाषावें नच कांहीं ॥ ९७ ॥
 ऐसी बाबांची अमोघ वाणी । प्रचीती मिळविली अनेकांनीं ॥
 आप्राणांत शिरडी न सोडुनी । जनीं विजनीं प्रगटत ॥ ९८ ॥
 कोणास मछिंदर गडावर । कोणास कोठेंही असो शहर ॥
 कोल्हापुर सोलापुर रामेश्वर । इच्छा मात्र प्रगटत ॥ ९९ ॥
 कोणास अपुल्या बाह्यवेषीं । कोणास जागृतीं वा स्वप्नविशेषीं ॥
 दर्शन देत अहर्निशीं । पुरवीत असोशी भक्तांची ॥ १०० ॥
 ऐसे अनुभव एकना दोन । किती म्हणोन करावे वर्णन ॥
 शिरडींत जरी वसतिस्थान । अलक्ष्य प्रस्थान कोठेंही ॥ १०१ ॥

१ गड्डा. २ ईश्वरानेंच. ३ स्थळ. ४ ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्ण-
 मुद्ध्यते ॥ पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णं मेवावशिष्यते ॥

पहा ही पोर कोणाची कोण । यःकश्चित गरीब मोलकरीण ॥
 नारंगी साडीवर तिचें तें गायन । निघालें मुखांतूनि साहजिका ॥ १०२ ॥
 शंका म्हणून बाबांस पुसावी । या मोलकरिणीनें ती निरसावी ॥
 तीही काकांच्या इथें असावी । रचना ही मायावी नाहीका ॥ १०३ ॥
 आर्थां ही तथें मोलकरीण । असावी हें कैसें बाबांस ज्ञान ॥
 तीही भविष्यकार्त्ती हें गाऊन । श्रुत्यर्थ बोधन व्हावें कसें ॥ १०४ ॥
 परी तें झालें झालें खास । वाटलें आश्चर्य गणु दासांस ॥
 आशंकेचा झाला निरास । ईशावास्य आकळलें ॥ १०५ ॥
 श्रोतियां मनीं येईल शंका । खटाटोप हा तरी कां इतुका ॥
 स्वयेंच स्वमुखें बाबांनींच कां । फेडिली न आशंका तथेंच ॥ १०६ ॥
 हें काय जागींच नसतें करवळें । परी ते नसतें महिमान कळलें ॥
 ईशें त्या पोरीसही आच्छादिलें । प्रकट हें केलें बाबांनीं ॥ १०७ ॥
 आत्मयाथात्म्य निरूपण । हेंच सर्वोपनिषदांचें पर्यवसान ॥
 हेंच मोक्षधर्म निष्कर्षण । गीतार्थ प्रवचन तें हेंच ॥ १०८ ॥
 प्राणी भिन्न आत्मा अभिन्न । आत्मा कर्तृत्व भोक्तृत्वहीन ॥
 तो न अशुद्ध पापपुण्याधीन । कर्माचरण त्या नाही ॥ १०९ ॥
 मी जातीनें उच्च ब्राह्मण । इतर मजहून नीचवर्ण ॥
 वसें ऐसें जो भेदज्ञान । कर्माचरण आवश्यक ॥ ११० ॥
 मी अशरीर सर्वत्र एक । मजहून कोणी नाही आणिक ॥
 मीच कीं सकलांचा व्यापक । स्वरूपोन्मुख हें ज्ञान ॥ १११ ॥
 पूर्णब्रह्मस्वरूपच्युत । ऐसा हा जीवात्मा पूर्ववत ॥
 कधीं तरी स्वस्वरूपाप्रत । पावावा निश्चित हें ध्येय ॥ ११२ ॥
 श्रुती स्मृति आणि वेदांत । या सर्वांचा हाचि सिद्धांत ॥
 हेंचि अंतिम साध्य निश्चित । च्युतासि अच्युतपद प्राप्ति ॥ ११३ ॥

समं सर्वेषु भूतेषु । जोंवरि अप्राप्त हा स्थिति विशेषू ॥
तोंवरी न भूतात्मा हषीकेशू । ज्ञानप्रकाशू समर्थ ॥ ११४ ॥
विहितकर्म चित्त शुद्ध । होतां होईल अभेद बोध ॥
शोक मोहादि संसृति विरुद्ध । प्रकटेल सिद्ध ज्ञान तें ॥ ११५ ॥
अखिल त्रैलोक्य सचराचर । आच्छादी जो ईश परमेश्वर ॥
निष्क्रिय निष्कल जो परात्पर । तो अशरीर सदात्मक ॥ ११६ ॥
नामरूपात्मक हें विश्व । सबाह्य आच्छादी हा ईश ॥
तो मीच मी भरलों अशेष । निर्विशेष रूपत्वे ॥ ११७ ॥
अस्तु वस्तुतः जे निराकार । मायागुणें भासे साकार ॥
कामुकापाठीं हा संसार । तोचि असार निष्कामा ॥ ११८ ॥
हें यत्किंचित भूतभौतिक । जगत चेतनाचेतनात्मक ॥
ईश्वरचि हा अद्वितीय एक ॥ निर्धार निःशंक करावा ॥ ११९ ॥
जगद्बुद्धीचा हा विवेक । जरी मनासी पटेना देख ॥
तरी हे धनहिरण्यादिक । यांचा अभिलाख न करावा ॥ १२० ॥
हेंही जरी न घडे तरी । जाणावें आपण कर्माधिकारी ॥
आमरणांत शतसंवत्सरीं । कर्मचि करीत रहावें ॥ १२१ ॥
तेंही स्ववर्णाश्रमोचित । यथोक्तानुष्ठानसहित ॥
अग्निहोत्रादि नित्यविहित । चित्त अकलंकित होईतों ॥ १२२ ॥
हा एक चित्तशुद्धीचा मार्ग । दुजा सर्वसंग परित्याग ॥
हे न आक्रमितां ज्ञानयोग । कर्मभोगचि केवळ ॥ १२३ ॥
ही ब्रह्मविद्या हें उपनिषद । सर्वा न देती अधिकारविद ॥
वृत्ति न जोंवर झाली अभेद । उपनिषद्बोध शाब्दिक ॥ १२४ ॥
तरी तोही व्हावा लागे । जिज्ञासू आधीं तोच मागे ॥
म्हणोन बाबांही पाठविलें मार्गें । मोलकरीण सांगेल म्हणोनि ॥ १२५ ॥

१ कोणाचा अधिकार काय आहे हें जाणणारे.

स्वयेंच बाबा हा बोध देते । तरी हें पुढील कार्य न वडतें ॥
 एकमेवाद्वितीय नसतें । ज्ञान हें कळतें बाबांचें ॥ १२६ ॥
 मजवांचून आणीक कोण । आहे ती काकांची मोलकरीण ॥
 मीच ती ही दिधली खूण । ईशावास्य जाणविलें ॥ १२७ ॥
 परमेश्वरानुग्रह लेश । आचार्यानुग्रह विशेष ॥
 नसतां न आत्मज्ञानीं प्रवेश । सिद्धोपदेशचि आवश्यक ॥ १२८ ॥
 आत्मप्रतिपादक जें जें शास्त्र । श्रवणीं आणावें तें तेंच मात्र ॥
 प्रतिपाद्य जेंतें मीच सर्वत्र । मजवीण अन्यत्र कांहींच न ॥ १२९ ॥
 होतां आत्मतत्त्वाचें विवरण । तोच मी आत्मा नव्हे आन ॥
 हें जयासीं अभेदानुसंधान । आत्माही प्रसन्न तयासिच ॥ १३० ॥
 असो आत्मनिरूपण होतां । ऐसेंच आत्मानुसंधान राखितां ॥
 ऐसीच निश्चल धरितां आत्मता । परमात्मा हातां येईल ॥ १३१ ॥
 पुढील अध्याय कथानुसंधान । विनायक ठाकूरादि कथा कथन ॥
 श्रोते करोत सादर श्रवण । परमार्थ प्रवण होतील ॥ १३२ ॥
 त्याही कथा ऐशाच गोड । ऐकता पुरेल श्रोतियांचें कोड ॥
 महापुरुष दर्शनाची होड । पुरेल चाड भक्तांची ॥ १३३ ॥
 जैसा उगवतां दिनमणी । अंधार जाय निरसोनी ॥
 तेवीं या कथा पीयूषपानीं^२ । माया हरपोनि जातसे ॥ १३४ ॥
 अतर्क्य साईचें विद्वान । त्यावीण कोण करील कथन ॥
 मी तो एक निमित्त करून । तेचि तें वडवून वेतील ॥ १३५ ॥

स्वस्ति श्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥

श्रीसाईसमर्थ सच्चारिते । ईशावास्यभावार्थ

बोधनं नाम विंशोऽध्याय गोड हा ॥

॥ श्री सद्गुरु साईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥

१ रा. रा. विनायक हरिश्चंद्र ठाकूर B. A. इत्यादिकांच्या २ कथामृत.